Kursoppgave

I

Marte Kirkerud studerte juss. Hun syntes etter hvert at bidragene fra lånekassen og hennes gamle foreldre ble i småligste laget, og hun ville derfor prøve å gjøre sin hobby – antikke møbler og kunst – inntektsbringende. For lånte penger kjøpte hun et verksted- og butikklokale, en eierseksjon i Munchegata 8. Ved hjelp av sine gode kontakter i miljøet fikk hun omsatt noen møbler og malerier med fortjeneste. Appetitten vokste, og til slutt gikk det galt: Etter et lånefinansiert kjøp til flere millioner kroner av noe som viste seg å være et falskneri, ble Marte slått konkurs i januar 2020.
Bostyreren ble stilt overfor flere tvister.

Peder Ås hadde sommeren 2019 kjøpt et antikt rokokko skrivebord av Marte for 200 000 kroner. Ett av beina hadde en skade, og Peder lurte på om Marte hadde fagfolk som kunne restaurere bordet; i motsatt fall ville han bare gi 150 000 kroner for det. Marte ville helst selge bordet som det var, men til slutt gikk hun med på å ta seg av saken. Det kunne gå noe tid, forklarte hun, for det var ytterst få som kunne utføre slikt arbeid. Til gjengjeld kunne Peder vente med å betale for bordet til det var reparert og levert.

I oktober kontaktet Marte Peder og lurte på om han likevel kunne betale bordet nå, for hun hadde bruk for kontanter, blant annet for å betale for reparasjonen. Slik ville Peder få bordet raskere, forklarte hun. Peder, som var i den heldige posisjonen at han kunne interessere seg mer for antikke møbler enn for penger, overførte dagen etter 200 000 kroner til Martes konto.

Da konkursen ble åpnet, sto bordet fremdeles i Martes lokale, og ingenting var gjort med det. Peder krevde nå bordet utlevert fra konkursboet og viste til avtalen og betalingen. Bostyreren motsatte seg dette og mente at bordet gikk inn i konkursboet; Peder hadde ikke rettsvern for sitt erverv, mente hun.

Like etter ble bostyreren kontaktet av Grukkestiftelsen museum, som krevde å få det samme skrivebordet utlevert av boet. Bordet var solgt i 2018 av en tidligere direktør for museet, Laura Holm, uten at betalingen var kommet museet til gode. Museet ble oppmerksom på hvor bordet befant seg, etter et avisoppslag om tvisten mellom Peder Ås og boet.

Marte kunne forklare at hun hadde møtte Laura på et møte i Antichens Venner, men hun ante verken da eller senere at Laura var museumsdirektør. Etter en stund hadde Laura fortalt at hun hadde et pent rokokko skrivebord som Marte kunne få kjøpe for 50 000 kroner. På spørsmål fra
Marte hadde Laura svart at hun ikke kunne oppgi navnet på de tidligere eierne, av diskresjonshensyn, men det var et par gamle pauvres honteux som syntes det var pinlig at de hadde kommet i pengevansker. Marte hadde godtatt den forklaringen og betalte kontant da bordet ble levert hos henne i august 2018.

Bostyreren mente at museet ikke kunne kreve bordet utlevert; Marte hadde ervervet det i god tro. Dessuten var bordet lagret i museets kjeller og hadde aldri vært tatt inn i publikumssamlingen, noe museet hadde bekreftet, og dermed måtte bordet anses som hvilket som helst annet møbel, mente bostyreren. Museet bestred boets syn. Bordet hadde tilhørt museet i lang tid. Riktignok kunne Laura etter sin instruks selge og kjøpe gjenstander for museet, men her hadde Laura opptrådt helt i egen interesse, og det ville bære galt av sted hvis museumsgjenstander kunne gå tapt så enkelt, hevdet museet. Marte kunne etter museets oppfatning umulig ha vært i god tro ut fra situasjonen og den latterlig lave prisen. Bostyreren lot seg ikke overbevise av disse argumentene.

Peder fikk høre om museets krav og meldte seg: Uansett om Marte hadde vært i god tro, hadde iallfall Peder vært det da han kjøpte av Marte, og det måtte være avgjørende, mente han. Museet innvendte at Peders erverv ikke oppfylte vilkårene for ekstinktivt erverv i god tro.

II

Til oppbevaring av malerier hadde Marte siden 2018 leiet et eget lagerrom hos BHL AS som spesialiserte seg på kunstlagring, med perfekte temperatur- og fuktighetsforhold for oppbevaring av kunst. Sommeren 2019 kontaktet Marte kredittselskapet Frisk Finans AS for å åpne en kassakreditt. Hun hadde nettopp kommet over et lite Munch-trykk som hun kunne få kjøpe for 500 000 kr. Hun hadde flere kontakter som hadde uttrykt interesse for Munch, og var sikker på at hun raskt ville få solgt det videre for en vesentlig høyere pris. Frisk Finans ga Marte en kassakreditt med kredittramme på 2 MNOK, men forlangte at det ble stilt sikkerhet. Det ble skrevet en kort avtale hvor det blant annet sto: «Frisk Finans får salgspant i Munch trykket. For øvrig har Frisk Finans sikkerhet for utestående på kassakreditten i de maleriene som til enhver tid befinner seg på Marte Kirkeruds lager hos BHL AS.» Frisk Finans sendte kopi av avtalen til BHL, men fikk til svar at BHL «ikke påtok seg noen administrasjon av tilganger på vegne av leietakerne». Det ville ta litt tid å få åpnet kassakredittkontoen, så Frisk Finans gikk med på å overføre beløpet på 500 000 kr direkte til selgeren av trykket, og så trekke beløpet på kassakreditten.

Da Marte skulle sette Munch trykket inn på lageret, oppdaget hun at hun hadde mistet nøkkelen til lagerrommet. BHL hadde en ekstranøkkel, men da måtte hun komme innenfor de nokså snevre åpningstidene, og det passet ikke så bra akkurat da. Marte satte trykket i et skap på kontoret sitt, og der sto det fortsatt da konkurs ble åpnet.

Ved konkursåpningen var det trukket kr 2 000 000 på Martes kassakreditt. Frisk Finans krevet maleriene på lageret utlevert og henviste til panteavtalen. Bobestyreren mente at maleriene måtte gå inn i konkursboet, og viste til at panteavtalene verken var gyldig inngått eller hadde rettsvern overfor boet. Frisk Finans mente at dersom panteretten ikke kunne gjøres gjeldende etter panteloven § 3-11, måtte den i alle fall anerkjennes som et gyldig håndpant etter panteloven § 3-2.

Frisk Finans krevet også Munch trykket utlevert til seg og viste til avtalen om salgspant og at det ikke hadde vært betalt inn noe på kassakreditten siden trykket ble kjøpt. Bobestyreren bestred kravet fra Frisk Finans og mente at salgspantet ikke kunne stå seg overfor konkursboet.